

ONDERZOEK DOOR
HEMBYSE ARCHEOLOGIE :
Brugge, Buiten Boeverievest 4



Voorliggend document is een:

- | | |
|---|-------------------------------------|
| Historisch/archeologisch onderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Verslag van resultaten | <input type="checkbox"/> |
| Aanvraag toelating vooronderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Aanvraag onderzoek i.k.v. wetenschappelijke vraagstelling | <input type="checkbox"/> |
| Programma van Maatregelen | <input type="checkbox"/> |
| Archeologierapport | <input type="checkbox"/> |
| Eindrapport | <input type="checkbox"/> |
| Privacyfiche (enkel AOE) | <input type="checkbox"/> |
| Ander: Impactbepaling archeologie | <input checked="" type="checkbox"/> |

MAATREGELLEN :

zie PVM

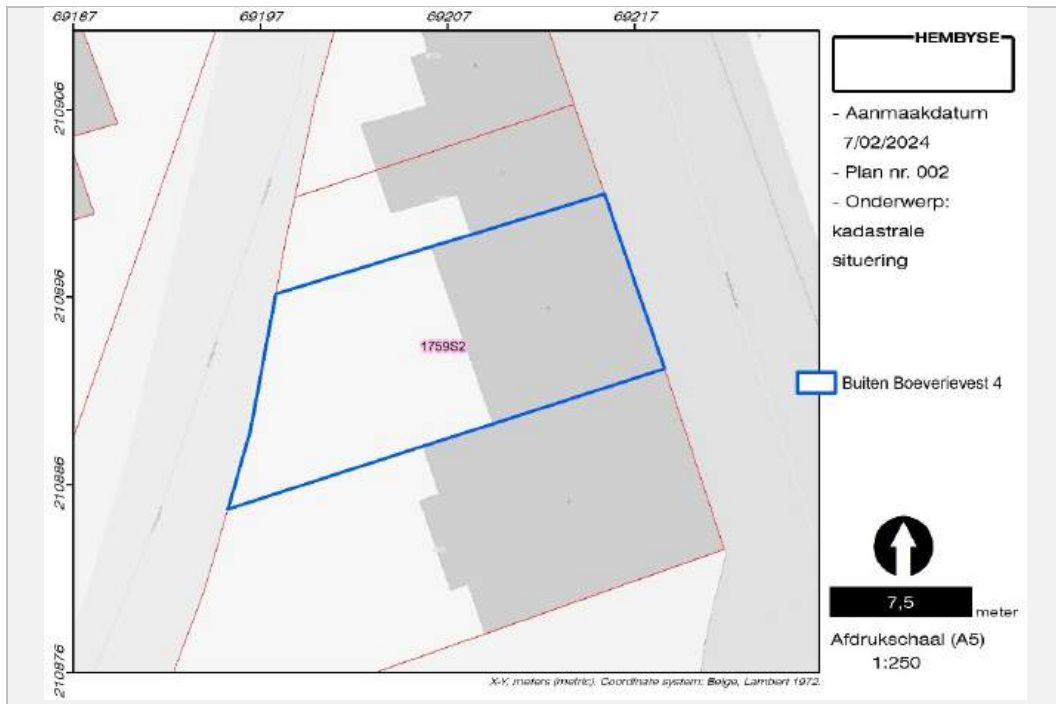
INHOUDSOPGAVE

1	Administratieve gegevens.....	3
1.1	Situering van het onderzoeksgebied.....	3
1.2	Projectcodes of ID nummers.....	5
1.3	Betrokken actoren.....	6
1.4	Bewaring van de data	7
2	Staat van het onderzoeksgebied	8
2.1	Afbakening	8
2.2	Geplande toestand.....	9
2.2.1	Originele gewestplan	9
2.2.2	RUP/PRUP/BPA ?	11
2.2.3	Beschrijving geplande werken.....	13
2.2.3.1	Algemene beschrijving.....	13
2.2.3.2	Impact van de geplande werken	14
2.3	Bestaande toestand.....	16
2.3.1	Gekarteerd landgebruik (2022)	16
2.3.2	Gekarteerde bodembedekking (2018).....	17
2.4	Het archeologietraject.....	18
2.4.1	Beslissingsboom	18
2.4.2	Onderzoeksopdracht.....	19
3	Doorslaggevende aspecten.....	21
3.1	Stadsomwalling.....	21
3.2	“Mercure”	24
3.3	Parklandschap	25
4	Dataset en waardering	28
4.1	Bestaande data.....	28
4.2	Ontbrekende data	29
4.3	Waardering	31
5	Literatuuroverzicht	33
5.1	Naslagwerken	33
5.2	Online bronnen	35
6	Lijst van figuren.....	36

1 Administratieve gegevens

1.1 Situering van het onderzoeksgebied

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Brugge	
Deelgemeente	nvt	
Straat en straatnummer	Buiten Boeverievest 4	
Lambert 72-coördinaten	NO	X:69195,223xY:210885,337m
	ZW	X:69215,258xY:210902,002m
Perceelsoppervlakte	213,286m ²	0,021 ha
Oppervlakte bodemingreep	183m ²	86%
Kadastrale situering	Afdeling	4
	Sectie	D
	Percelen	1759s2



Datum van toekenning van de onderzoeksopdracht aan Hemyse bv	25 januari 2024
Situering van de opdracht binnen het archeologietraject	Impactbepaling archeologie
Wettelijk kader	Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014.
Opgemaakt volgens :	De Code van Goede Praktijk (hierna: CGP) voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en voor het gebruik van metaaldetectoren, werd op 11 december 2015 door de bevoegde minister vastgesteld. Sinds 1 april 2016 vervangt de Code van Goede Praktijk definitief de archeologische Minimumnormen. Sinds 1 april 2019 geldt versie 4.0 van de Code.
Duur van de opdracht	3 werkdagen
Kostprijs van de opdracht (enkel zichtbaar in privacyfiche)	

1.2 Projectcodes of ID nummers

	Projectcode	ID nummer
Bureaustudie (ifv verkaveling)		
Bureaustudie (ifv sloop)		
Bureaustudie (ifv stedenbouw)	nvt	
Landschappelijk bodemonderzoek		
Verkennde boringen		
Waarderende boringen		
Prospectie met ingreep in de bodem		
Opgraving		
Interne projectsigle Hembyse BV	BRU-BBO	

1.3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse BV (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Veldwerkleider	Bart De Smaele	
Assistent-archeoloog/archeologen		
Aardkundige, assistent-aardkundige	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
CTE-deskundige en erkend metaaldetectorist	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Andere (regio)specialisten		
Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder (enkel zichtbaar in de privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	<input checked="" type="checkbox"/>
	Publiekrechtelijk	<input type="checkbox"/>
Omgevingsvergunning(en):	Verkaveling van gronden (verkaveling)	<input type="checkbox"/>
	Verkaveling van gronden (sloop)	<input type="checkbox"/>
	Stedenbouwkundige handelingen (slopen)	<input checked="" type="checkbox"/>
	Stedenbouwkundige handelingen (bouwen)	<input checked="" type="checkbox"/>
Bevoegde overheid	Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, Werkgebied: WA2	<input checked="" type="checkbox"/>
	Onroerenderfgoedgemeente: Brugge	<input checked="" type="checkbox"/>
	IOED: Brugge en Ommeland	<input checked="" type="checkbox"/>

1.4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gentbrugge, 2024
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	323
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2024. <i>Impactbepaling archeologie naar aanleiding van de renovatie van een woning aan de Buiten Boeverievest 4 te Brugge</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 323, Gentbrugge.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bewaring archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Gebruiker van het archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	De Pakhuizen
Foto's, plannen en tekeningen	©Hembyse BV, tenzij anders beschreven

2 Staat van het onderzoeksgebied

2.1 Afbakening

Na het toekennen van de uitvoering van de onderzoeksopdracht aan Hembyse Archeologie is de eerste stap het bepalen van de exacte afbakening waarbinnen het desbetreffende onderzoek dient te worden uitgevoerd. De cartografische weergave daarvan kan worden teruggevonden in de administratieve fiche. De werkelijke staat (niet alleen stoffelijk, maar ook wat betreft eigendom, pachtovereenkomsten, uitvoeringstermijnen, financiële implicaties, enz.) van het onderzoeksgebied is immers één van de parameters op basis waarvan het correcte archeologietraject wordt bepaald (zie verder).

Het onderzoeksgebied is een (op kaart) afgebakend geheel, waarbij de afbakening op basis van een aantal parameters gebeurd is. Het onderzoek spitst zich toe op alle data binnen dit afgebakende geheel, maar in functie van de specifieke data-assessment (bijvoorbeeld landschappelijke of historische data) worden ook gegevens buiten dit geheel in rekening gebracht.

Het onderzoeksgebied is middels een polygoon (shapefile: *.shp-bestandsformaat, opgemaakt het GIS-platform ArcGIS), afgebakend op basis van de kadastrale kaart en/of het GRB, tenzij anders beschreven.

Terminologie: het is belangrijk om te weten dat:

- het “onderzoeksgebied” is het specifieke geheel binnen deze afbakening.
- de “onderzoekszone” is het ruimere regionale kader waarbinnen data ingezameld wordt, dit kader varieert van onderzoeksgebied tot onderzoeksgebied.
- het “projectgebied” is het deel van het “onderzoeksgebied” waarbinnen de initiatiefnemer de geplande werken wil laten plaatsvinden.

Deze terminologie wordt niet gespecificeerd in de CGP en is dus niet bindend.

2.2 Geplande toestand

Binnen dit afgebakende onderzoeksgebied wordt een nieuwe ontwikkeling gepland, die gebonden is aan een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden of voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen. De mogelijkheden tot ontwikkeling van een welbepaald gebied zijn beperkt door de ruimtelijke verordenende plannen, die vanaf de jaren 1960 van de 20^e eeuw opgemaakt zijn om de ongebreidelde aanwas van gebouwen en de inname van de open ruimte te structureren.

In 1962 werd via de "Wet op de Stedebouw" beslist tot de opmaak van een nationaal plan, streekplannen en gewestplannen. De gewestplannen zouden waar nodig aangepast en verder gedetailleerd kunnen worden door algemene plannen van aanleg (APA) en bijzondere plannen van aanleg (BPA). Er werden 48 afzonderlijke plangewesten aangewezen en hoewel meestal wordt gesproken over "het gewestplan", bestaat het in realiteit dus uit verschillende deelplannen, die elk afzonderlijk werden goedgekeurd tussen 1976 en 1980.

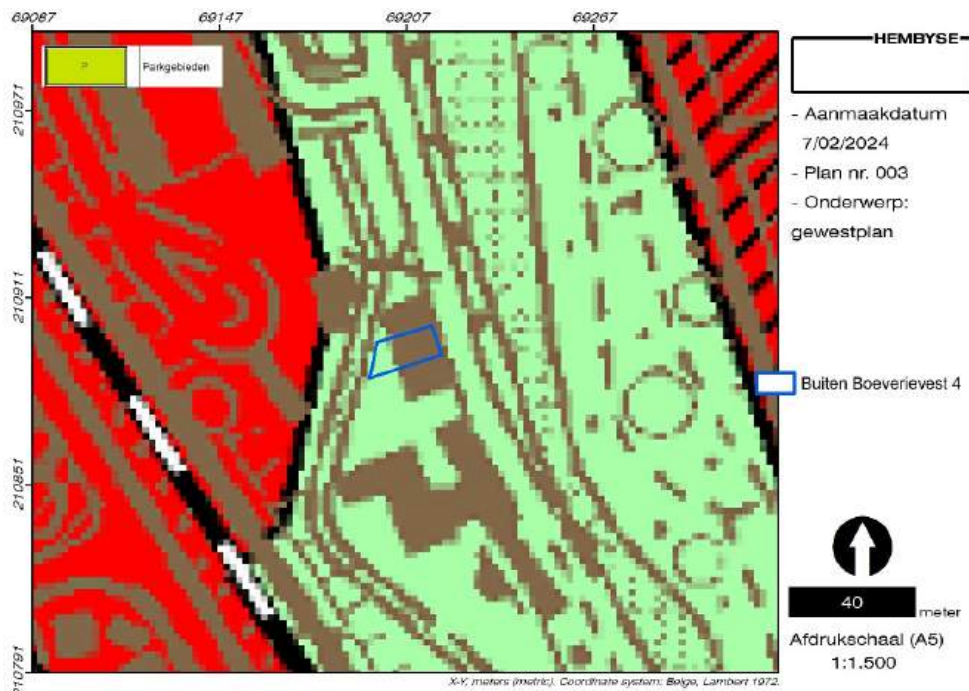
2.2.1 Originele gewestplan

9

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, gemeente Brugge, tussen de Boeverievest in het oosten en de Stationslaan in het westen. Dit gebied bevindt zich volgens het originele gewestplan Brugge - Oostkust volledig binnen een zone voor parkgebieden. Het behelst een U-vormige zone rondom het historische stadscentrum waarvan de oorsprong teruggaat tot een wandelpromenade die in de 19^e eeuw werd aangelegd bovenop de oorspronkelijke stadsverdedigingsstructuren. Deze Brugse geplantsoeneerde stadsomwalling is sinds 2016 aangeduid als een beschermd stadsgezicht¹ omwille van "de artistieke, de historische en de sociaal-culturele waarde".²

¹ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Brugse geplantsoeneerde stadsomwalling* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302193> (geraadpleegd op 7 februari 2024).

² <https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl>



Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.

Het gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van ruimtelijke en provinciale uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg.

2.2.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschalig niveau. In het verleden werden bestemmingsplannen aangemaakt om het oude gewestplan te verfijnen. Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen het gemeentelijk RUP Stadslandschap, dat dateert uit 2017, en waarbij het onderzoeksgebied gekarteerd wordt binnen de “Brugse Vesten”.



Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gemeentelijk RUP.

In de stedenbouwkundige voorschriften wordt dan ook omschreven dat “de landschappelijke, sociale, culturele en historische waarde van de vesten moet worden behouden, indien nodig hersteld en waar mogelijk versterkt, zodat de vesten als landschapspark één doorlopende ringstructuur rond de binnenstad van Brugge vormt”.

Tevens werd een inventaris opgemaakt van welke bestaande bebouwing binnen deze zone enige erfgoedwaarde bezit. De bebouwing binnen het huidige onderzoeksgebied, noch de belendende bebouwing, werd enige erfgoedwaarde toegekend. Binnen het onderzoeksgebied en ten zuiden hiervan is sprake van “appartementengebouwen in weinig vernieuwende stijl uit de jaren 1950-1960”, terwijl er zich ten noorden twee woningen met horizontaal belijnde banden van rode baksteen bevindt, waarvan de stijl

gekoppeld kan worden aan de woning in historiserende stijl³ ter hoogte van het voormalige waterpompstation⁴, dat fungeerde als nieuw waterhuis ter vervanging van het oude waterhuis op de binnengracht (cf. infra).



Figuur 3. Het fraaie zicht op het voormalige waterpomphuis tussen de grachten (boven) en het minder fraaie zicht op de weinig geïnspireerde naoorlogse stijl ter hoogte van het onderzoeksgebied (onder).

Bijgevolg behelst dit geen wijziging in de bestemming van het onderzoeksgebied, eerder een bestendinging van de waarde van het beschermde stadsgezicht waarbij de focus gelegd wordt op een parkstructuur, die ter hoogte van het onderzoeksgebied in feite te niet gedaan is door de aanwezige bebouwing.

³ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Buiten Boeverievest [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/8311> (geraadpleegd op 14 februari 2024).*

⁴ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Waterpompstation [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/200724> (geraadpleegd op 14 februari 2024).*

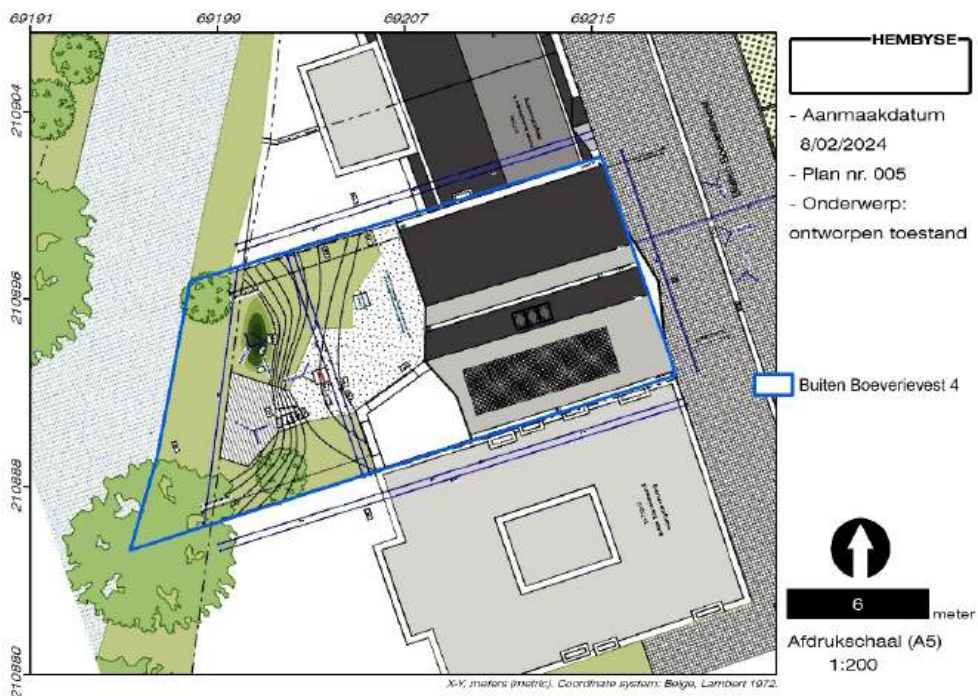
2.2.3 Beschrijving geplande werken

2.2.3.1 Algemene beschrijving

Binnen het kader van de ruimtelijke bestemming van het onderzoeksgebied wenst de initiatiefnemer de bestaande rijwoning te slopen en een grotere woning te herbouwen.

De geplande werkzaamheden behelzen:

- de sloop van de bestaande rijwoning;
- het dempen van de bestaande kelder;
- het uitbreken van de aanwezige verhardingen;
- het uitbreken van de bestaande septiek en regenput;
- het rooien van de aanwezige bomen;
- het plaatsen van een nieuwe septiek en regenput;
- de aanleg van een wadi;
- aanleg van nutsvoorzieningen;
- nieuwbouw van een nieuwe woning met grotere footprint;
- aanleg van terrasverharding;
- aanleg van groen.



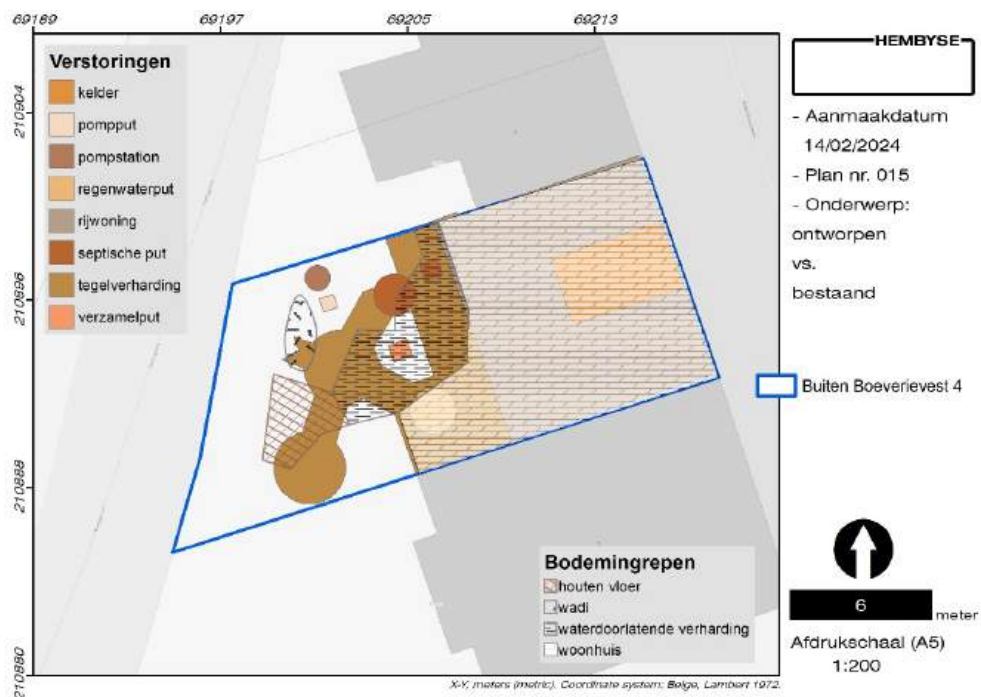
Figuur 4. Inplantingsplan van de geplande toestand.

Voor meer gedetailleerde plannen en snedes (indien van toepassing) wordt verwezen naar de bijlagen van deze archeologienota.

Grosso modo kan het onderzoeksgebied ingedeeld worden in drie zones:

- Woonhuis (90m², ofwel 42%);
- Tuin (93m², ofwel 43%);
- Groenzone zonder bodemingrepen (30m², ofwel 14%).

De impact van de geplande werkzaamheden bedraagt dus 86% in de oppervlakte, al dient dit enigszins genuanceerd te worden: het grootste deel van de geplande bodemingrepen vindt immers plaats ter hoogte van reeds verstoorde zones. Zo wordt het nieuwe woonhuis opgericht op dezelfde locatie als het te slopen volume, met dat verschil dat het nieuwe woonhuis 16m² groter zal zijn en dat dit niet onderkelderd zal worden. Dit bijkomende gedeelte wordt ingeplant ter hoogte van een bestaande tegelverharding, en ook de nieuwe waterdoorlatende verharding bevindt zich grotendeels binnen de bestaande verharding. In het tuingedeelte worden nieuwe nutsleidingen, septieken en waterputten aangelegd, maar ook hier geldt dat dit tuingedeelte reeds in zeer grote mate verstoord is door de aanwezigheid van de bestaande nutsleidingen. In het westen van het onderzoeksgebied resteert een strook van 30m² waarbinnen geen bodemingrepen gepland zijn.



Figuur 5. De geplande bodemingrepen ten opzichte van de gekende verstoringen.

In concreto is voor deze omgevingsvergunningsaanvraag geen archeologienota noodzakelijk aangezien de oppervlakedrempels van de Vastgestelde Archeologische Zone van Brugge niet overschreden worden. Het onderzoeksgebied bevindt zich echter wel in een beschermd stadsgezicht waarvan de archeologische waarden expliciet beschreven worden in het beschermingsbesluit. Er werd dan ook gevraagd om een impactbepaling⁵ van de geplande werken op te stellen om na te gaan in welke mate dit stadszicht en de daar aan verbonden archeologische waarden bedreigd worden en hoe hier op een gedegen manier mee kan worden omgesprongen.

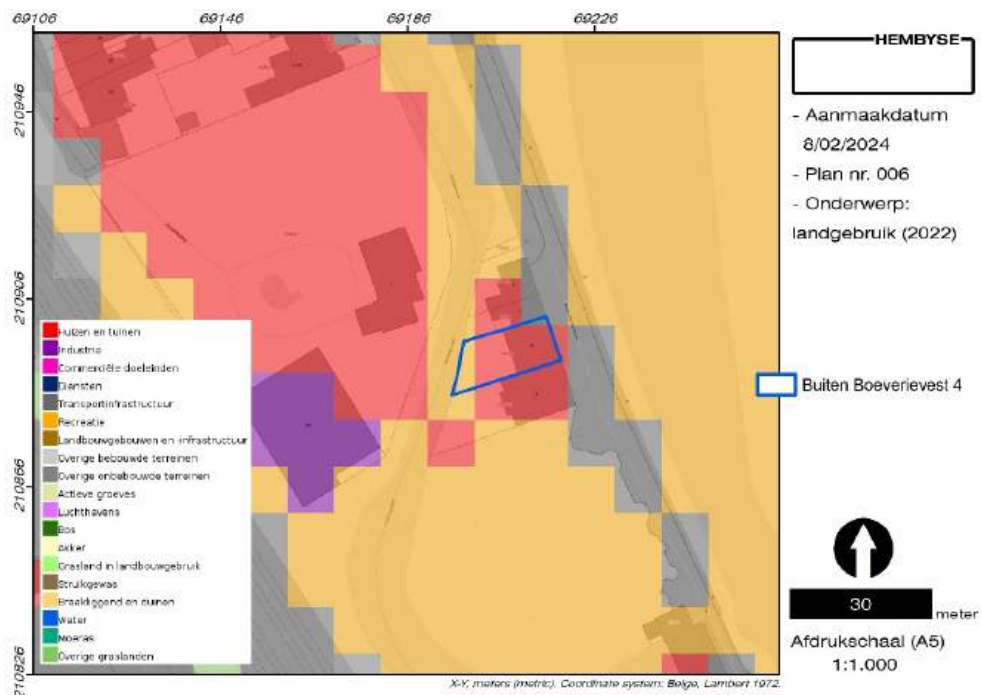
⁵ Met dank aan Frederik Roelens van Raakvlak om dit uit te klaren.

2.3 Bestaande toestand

De gekarteerde bestaande toestand biedt een eerste duidelijk beeld van het huidige uitzicht, en dus de huidige archeologische waarden, van het onderzoeksgebied. Om de bestaande toestand vast te stellen, dient in eerste instantie kaartmateriaal te worden geraadpleegd, maar indien mogelijk ook het afstappen van het terrein te worden uitgevoerd.

2.3.1 Gekarteerd landgebruik (2022)

De huidige (meest recente kartering is 2022) stoffelijke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om na te gaan welke impact de geplande werken hierop hebben. Op deze bodemgebruikskaart wordt het grootste deel van het onderzoeksgebied ingekleurd als een zone voor huizen en tuinen. Aan de westelijke zijde is sprake van een zone voor recreatie, die aansluiting vindt bij de huidige Vestinggracht.



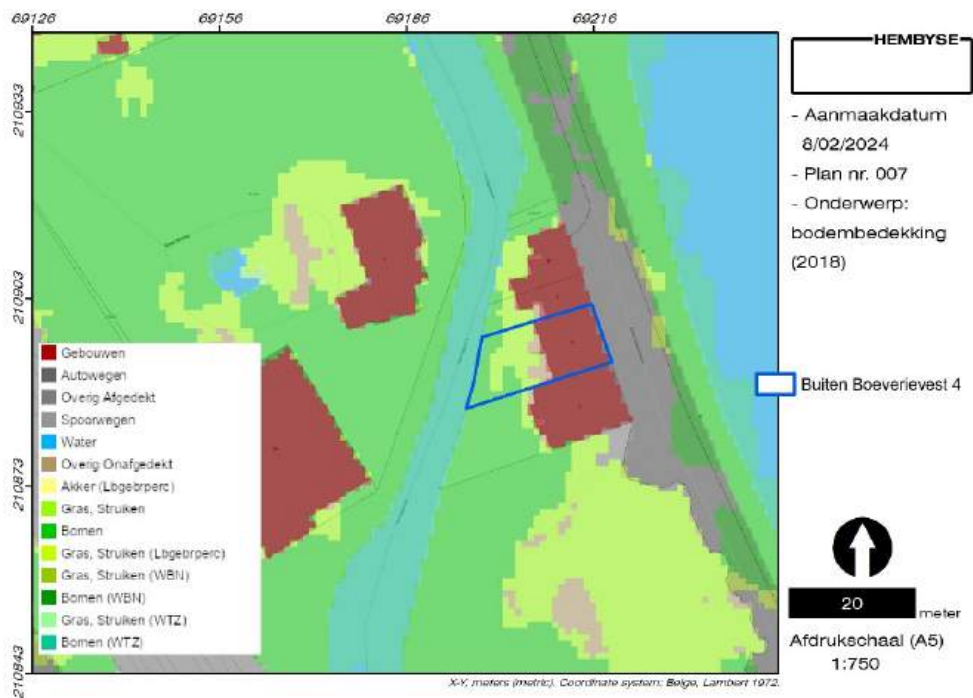
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2022).

Dit betekent dat het onderzoeksgebied heden niet beschikbaar is voor een archeologisch onderzoek *indien* zou blijken dat veldwerken noodzakelijk zijn.

Op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied iets nauwkeuriger gekarteerd.

2.3.2 Gekarteerde bodembedekking (2018)

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier. Deze kaart geeft weer op welke manier de bodem afgedekt is.



Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.

Deze kaart toont aan dat de bodem binnen het onderzoeksgebied ten dele wordt afgedekt door bebouwing en ten dele door groenzones met gras, struiken en bomen. Deze kartering komt overeen met de bestaande situatie.

2.4 Het archeologietraject

2.4.1 Beslissingsboom

Op basis van voorgaande parameters kan het archeologietraject worden bepaald. Dit gebeurt op basis van de “*Beslissingsboom voor verplicht archeologisch onderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen*”. In dit geval zijn de “*Criteria bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen*” van toepassing:

Er is een omgevingsvergunning vereist/met vergunningsplichtige bodemingreep/niet binnen een GGA/buiten het gabarit van bestaande lijninfrastructuur/niet in beschermde archeologische site/binnen VAZ/perceelsoppervlakte is kleiner dan 300m²

⇒ **Een archeologienota is niet noodzakelijk**

Zoals hoger reeds aangegeven valt het onderzoeksgebied onder de oppervlaktedrempel van de Vastgestelde Archeologische Zone van Brugge. Het bevindt zich echter binnen een beschermd stadszicht waarvan “de artistieke, de historische en de sociaal-culturele waarde”⁶ omschreven worden in het beschermingsbesluit. Bijgevolg werd geoordeeld dat een impactanalyse dient opgesteld te worden met het oog op een correcte omgang met het eventueel aanwezige bodemarchief.

Op basis hiervan kan de huidige onderzoeksopdracht worden gedefinieerd.

⁶ <https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl>

2.4.2 Onderzoeksopdracht

Op basis van het afgebakende archeologietraject en de situering binnen dit archeologietraject is de huidige opdracht voor de onderzoekers van Hembyse Archeologie het opmaken van:

- | | |
|--|-------------------------------------|
| Bureaustudie/historisch onderzoek | <input checked="" type="checkbox"/> |
| Landschappelijke boringen | <input type="checkbox"/> |
| Verkennde en waarderende boringen | <input type="checkbox"/> |
| Proefput in functie van steentijdsites | <input type="checkbox"/> |
| Metaaldetectie/geofysisch onderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Veldkartering | <input type="checkbox"/> |
| Proefsleuven/proefputtenonderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Vlakdekkende opgraving | <input type="checkbox"/> |
| Andere: controleboringen | <input type="checkbox"/> |

Dit onderzoek of de combinatie van onderzoeken is een assessment van data, dat leidt tot een archeologische waardering van het onderzoeksgebied en een confrontatie met de geplande werken, waardoor een programma van maatregelen kan worden opgemaakt.

In functie hiervan worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

Deze onderzoeksvragen zijn:

- 1. Kan er op basis van de bestaande dataset bepaald worden of er archeologische sporen, structuren of afgelijnde sites ("vindplaatsen") aanwezig zijn ?*
- 2. Zo ja: Is deze archeologische vindplaats voldoende waardevol dat het behoud in situ of ex situ de noodzakelijke investeringen verantwoordt ? Zo ja: motiveer.*

3 Doorslaggevende aspecten

Het onderzoeksgebied bevindt zich dus op de Brugse vesten, die een “complexe archeologische zone met sporen van funderingen, muren, wallen,.. vormt. De grachten bieden bovendien goede bewaringscondities voor organisch stedelijk afval en eventuele sporen van belegering doorheen de tijd (wapenuitrusting, munitie,...)⁷.

Enige nuance is toch noodzakelijk en in het kader van de impactbepaling wordt deze huidige situatie uitgediept. Dit kan gebeuren middels een selectie van historische, bodemkundige of andere gegevens.

3.1 Stadsomwalling

De Brugse stadsvesten kwamen tot stand tijdens de tweede stadsuitbreiding tussen 1297 en 1301. Deze bestonden aanvankelijk uit aarden wallen en grachten, met stadspoorten aan de belangrijkste invalswegen. Op het einde van de 14^e en het begin van de 15^e eeuw werden muren gebouwd tussen deze poorten, terwijl op de wallen windmolens werden opgericht. Het onderzoeksgebied wordt op dat moment weergegeven binnen een tweede buitengracht, en dus eertijds uit water bestond.

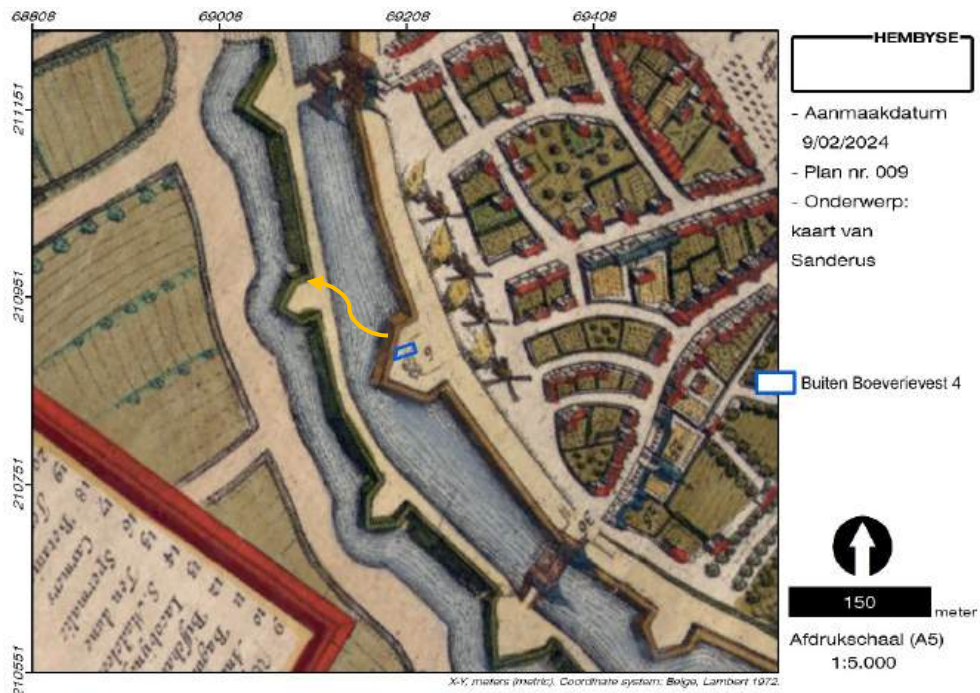
⁷ *Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Brugse geplantsoeneerde omwalling [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/14144> (geraadpleegd op 8 februari 2024).*



Figuur 8. Zicht op de ommuurde stad met stadspoorten en windmolens. Onder: situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het ingekleurde stadsplan van Brugge door Marcus Gerards uit 1563.

In de daaropvolgende eeuw werd de Middeleeuwse stadsversterking verder uitgebouwd: tussen 1614 en 1626 werden in de binnen-vestinggracht bastions aangelegd, terwijl vanaf 1635 in de buitenvesting een tweede gordel van bastions en ravelijnen verscheen. Er dient hier echter rekening gehouden te worden met een verschuiving van het kaartmateriaal in westelijke richting. Dit wordt bevestigd doordat het cijfer “6” op de plattegrond van Sanderus immers verwijst naar het zogenaamde

“Water Huys”, een constructie die teruggaat tot 1288⁸ en van belang was voor de watervoorziening van de stad⁹. Deze bevindt zich heden ten zuidoosten van het onderzoeksgebied, waardoor dit laatste gesitueerd kan worden aan de noordzijde van de nabijgelegen lunet van de buitenste vestingordel. Dit betekent aldus dat de buitenste vestinggracht ten dele werd opgevuld om deze lunetten aan te leggen.



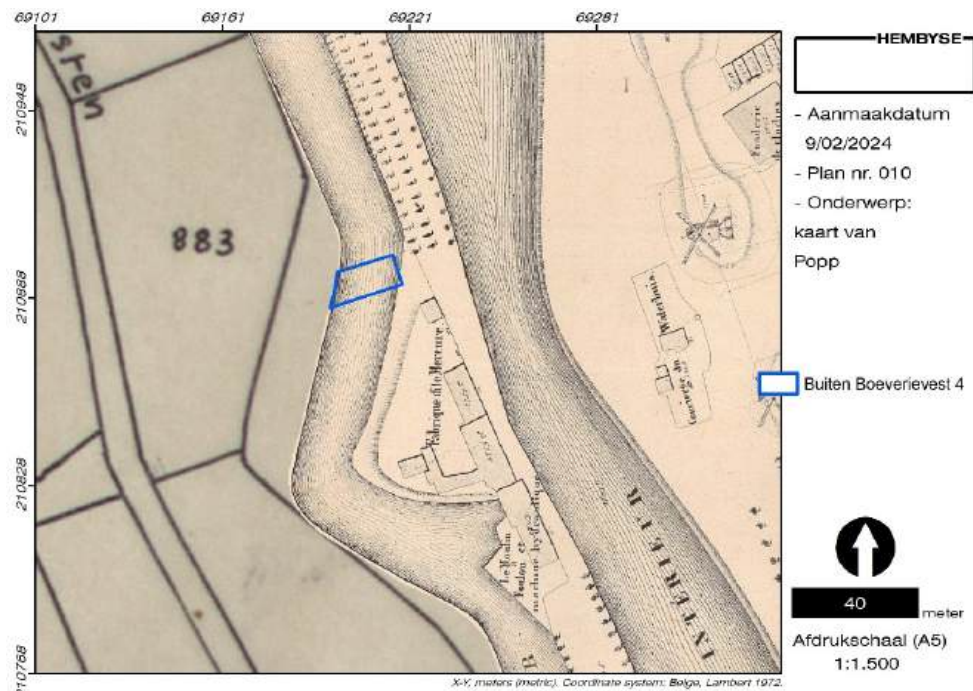
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Sanderus (1641).

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Oud waterhuis [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/82443> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

⁹ <https://www.molenechos.org/molen.php?nummer=1214>

3.2 “Mercure”

In 1782 werd beslist om de stadswallen te ontmantelen: deze hadden immers geen strategische functie meer. Dit betekende tevens dat deze gronden beschikbaar kwamen op de particuliere markt en dat deze ten dele verkaveld en bebouwd werden. Ter hoogte van het lunet waarop het onderzoeksgebied gesitueerd kan worden, is sprake van een “Fabrique dite Mercure”, met ten zuiden hiervan een “Moulin à Foulon et machine hydraulique”.



Art. 1071. — Bruges, la ville; — Vindevoghel, Charles, part., Bruges, (emphyt.).

D 1759 ^d	Maison	1,40	35	1,87	132,00
1759 ^e	Fabrique et cour	21,60	1	12,29	300,00
		23,00		14,16	432,00

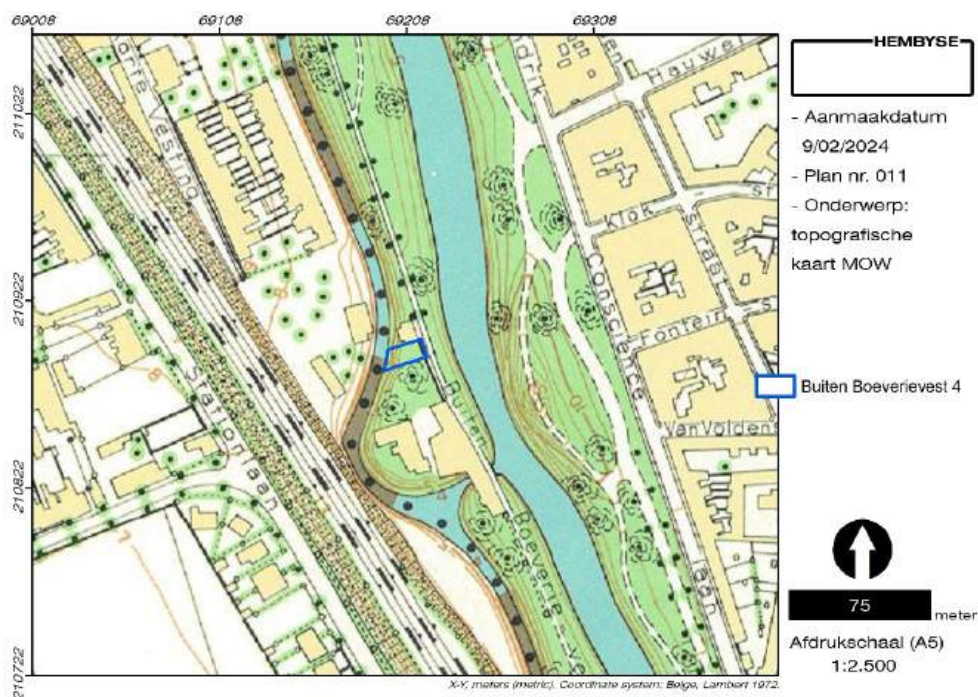
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Popp (1842-1879). Onder: uittreksel uit de kadastrale legger.

De fabriek met belendende koer en woonhuis zijn in eigendom van de stad Brugge, maar worden in erfpacht van Charles Vindevoghel gehouden. De vollersmolen ten zuiden hiervan behoort toe aan de stad Brugge en wordt door henzelf uitgebaat. De fabriek en het woonhuis zullen (vermoedelijk aan

het begin van de 20^e eeuw) toebehoren aan de familie Pattijn¹⁰, een familiebedrijf dat heden nog steeds actief is als machinebouwer¹¹. Het onderzoeksgebied zelf moet iets naar het zuidoosten gesitueerd worden, en dus binnen het lunet en niet binnen de vestinggracht zoals weergegeven op het kaartmateriaal.

3.3 Parklandschap

Aan het begin van de 19^e eeuw werden de eerste schuchtere pogingen ondernomen om de vesten in te richten als wandelweg, waarbij niet werd toegegeven aan de druk om de stadsvesten af te graven en om te vormen tot statige boulevards. De doorzetting van het plantsoeneringsidee viel nagenoeg samen met het systematisch slopen van de windmolens op de stadsvesten, die door de opkomst van de stoommaalderijen overbodig geworden waren.



Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken (1950-1970).

Deze situatie is zichtbaar op het kaartmateriaal vanaf de topografische kaart uit 1939. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare

¹⁰ <https://www.brugge.be/brochure-open-monumentendag-2008>

¹¹ <https://www.made-in.be/west-vlaanderen/familiebedrijf-pattyn-doet-strategische-zet-op-het-internationale-schaakbord/>

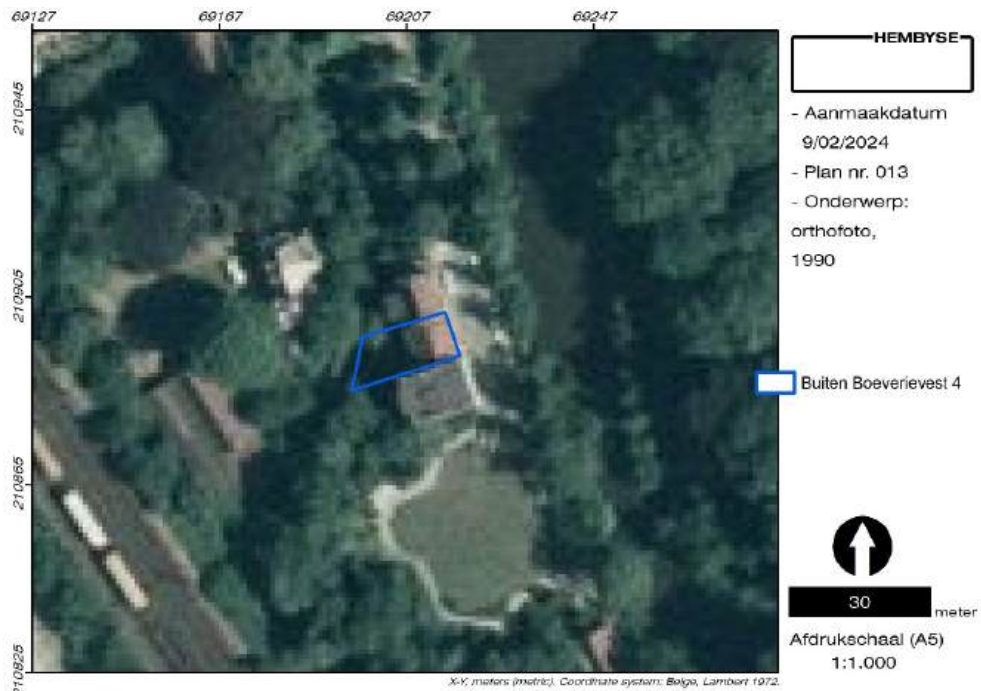
Werken biedt echter een zeer gedetailleerd beeld van het onderzoeksgebied, dat zich inderdaad aan de noordzijde van een lunet bevindt, tussen de twee vestinggrachten in. Ten zuiden zijn de woning en de fabriek “Mercure” nog aanwezig, hoewel niet geheel duidelijk is in welke mate deze nog als dusdanig functioneren. Aan de noordzijde van het onderzoeksgebied wordt vermoedelijk een woonhuis gekarteerd. Binnen het onderzoeksgebied zelf is sprake van een groenzone die deel uitmaakt van het ruimere parklandschap dat stelselmatig gecreëerd werd en tot op heden -in de mate van hoe dit past binnen de stedelijke ontwikkeling- in stand gehouden wordt.

Zowel op de topografische kaart als op de luchtfoto uit de periode 1969-1979 is zichtbaar dat nieuwe wooneenheden werden opgericht op deze stadsvesten. Binnen het onderzoeksgebied verschijnt dan ook de bestaande rijwoning. Aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied werd eveneens een woonhuis gebouwd. Ten zuiden hiervan zijn de gebouwen van de “Mercure” nog aanwezig.



Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de orthofoto uit 1969-1979.

Deze zullen ten dele gesloopt worden in de jaren 1980, waarna hier vanaf 2012 een kleine speeltuin werd ingericht die in 2022 helemaal vernieuwd werd.



Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de orthofoto uit 1990 (boven) en uit 2023 (onder).

Het uitzicht van het onderzoeksgebied wijzigt niet meer.

4 Dataset en waardering

4.1 Bestaande data

Het archeologietraject bestaat uit een aantal onderzoeksmethodes, waarvan is afgewogen of deze “mogelijk” (uitvoerbaar), “nuttig” (archeologisch relevant), “schadelijk” (schadelijk voor het archeologisch bodemarchief) en noodzakelijk (noodzakelijk voor de waardering van het archeologisch kennispotentieel) zijn.

Op basis van het uitgevoerde traject kunnen de reeds toegepaste methodes worden getoetst.

Bureauonderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>

toelichting

Het bureauonderzoek heeft duidelijke aanwijzingen geboden voor een slecht tot zeer slecht bewaarde bodem: het bevindt zich immers binnen een voormalige vestinggracht die op strategische plaatsen werd aangevuld om lunetten op te richten. Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de noordzijde van een dergelijk lunet, dat heden volledig genivelleerd is.

In de 20^e eeuw werd het onderzoeksgebied ingericht met een woonhuis en een achterliggende tuin, waarbij vermoed kan worden dat er sprake is van een integrale versterking van de bodem omwille van de aanleg van funderingen, verhardingen, nutsleidingen, septieken en regenwaterputten. De inrichting van de voormalige stadsvesten als park dateert ook van ná de bouw van deze woning, waarbij de vooropgestelde waarde van een parklandschap in feite reeds verdwenen was: binnen en vlak naast het onderzoeksgebied is van een prestedelijk landschap geen sprake meer. Bovendien heeft de bestaande bebouwing geen enkel verband met dit landschap of met de voormalige omwalling, integendeel: er is sprake van een weinig historische of historiserende stijl in de bestaande bebouwing.

Dit leidt tot de vraag: zijn deze methodes voldoende zodat een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de eventueel reeds gekende archeologische sporen mogelijk zijn ?

Antwoord: JA NEE

Indien de dataset volledig is, kan deze aan de geplande werken worden getoetst en kan een beslissing genomen worden over de impact van de geplande werken.

Indien de dataset onvolledig is, worden in de volgende hoofdstukken verdere maatregelen getoetst.

4.2 Ontbrekende data

Indien de dataset onvolledig is, dient een afweging te worden gemaakt van mogelijke onderzoeksmethoden om de dataset te vervolledigen. Dit is dezelfde afweging als van de reeds toegepaste onderzoeksmethoden:

Controleboringen	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

toelichting

De controleboringen zouden de aanwezigheid van een verstoorde bodem bevestigen.

Geofysisch onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

toelichting

Het onderzoeksgebied leent zich niet voor deze onderzoeksmethode.

Landschappelijke boringen	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

toelichting

De landschappelijke boringen zouden de aanwezigheid van een verstoorde bodem bovenop een opvulling met zand en puin bevestigen.

**Prospectie met
ingreep in de
bodem ifv
sporensites
(proefsleuven,
proefputten)**

Mogelijk Nuttig Schadelijk Noodzakelijk Uitgevoerd

toelichting

Er is weinig tot geen kans om archeologische sporen en structuren aan te treffen. Er is een verwachting naar recente verstoorde bodems bovenop een dik pakket opvulling. Daarenboven is het onderzoeksgebied erg beperkt in oppervlakte. In de afweging kosten versus baten heeft het dan ook weinig zin om verder archeologisch onderzoek uit te voeren.

**Vlakdekkende
opgraving**

Mogelijk Nuttig Schadelijk Noodzakelijk Uitgevoerd

toelichting

Niet noodzakelijk.

30

Indien één of meerdere onderzoeksmethodes **noodzakelijk** zijn voor het vervolledigen van de archeologische dataset, worden deze in het programma van maatregelen besproken.

Te nemen
maatregelen:

JA NEE

Korte omschrijving:

VRIJGAVE VAN HET TERREIN.

4.3 Waardering

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de archeologische sporen mogelijk is, kan ook een waardering van de site worden gedaan.

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel niet mogelijk is (onvoldoende data), dient de waardering te worden uitgesteld tot de dataset vervolledigd is.

Indien de site geen archeologisch kennispotentieel of potentieel op aanzienlijke archeologische kenniswinst bevat (door een totaal gebrek aan archeologische sporen en structuren), dan is de waarde van de site vanuit archeologisch standpunt uiteraard nul. Indien de site een aantal sporen en structuren bevat, dient het potentieel aan archeologische kenniswinst/kennisvermeerdering afgewogen te worden aan zowel de geplande werken als de maatschappelijke en economische investering die noodzakelijk is voor het bewaren van het archeologisch kennispotentieel.

Er werden in het kader van deze impactbepaling enkele onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

3. *Kan er op basis van de bestaande dataset bepaald worden of er archeologische sporen, structuren of afgelijnde sites ("vindplaatsen") aanwezig zijn ?*

Het onderzoeksgebied bevindt zich in een opgevolde buitenste vestinggracht. Hierin werden verschillende lunetten opgericht waarbij het onderzoeksgebied aan de Buiten Boeverievest 4 aan de noordelijke zijde van zo'n lunet gesitueerd kan worden. In de 20^e eeuw werd het ingericht met een rijwoning en een achterliggende tuin waarin in grote mate reeds geroerd is voor de aanleg van funderingen, verhardingen en nutsleidingen en septieken. In die zin kan de zone aan de westelijke zijde van het onderzoeksgebied, alwaar de rand van het lunet gelegen is en dus een vestingmuur verwacht kan worden, als zone met de hoogste archeologische verwachting naar voor geschoven worden.

4. *Zo ja: Is deze archeologische vindplaats voldoende waardevol dat het behoud in situ of ex situ de noodzakelijke investeringen verantwoordt ? Zo ja: motiveer.*

In de zone met de hoogste archeologische verwachting worden geen bodemingrepen gepland. Bovendien zou dit logistiek zeer complex en economisch onhaalbaar zijn (denk maar aan het afdammen van het water van de belendende vestinggracht), waardoor in de afweging kosten versus baten gesteld kan worden dat verder archeologisch onderzoek weinig realistisch is.

5 Literatuuroverzicht

5.1 Naslagwerken

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Dondeyne S., Vanierschot L., Langohr R., Van Ranst E. & Deckers J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: *Brugse geplantsoeneerde omwalling* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/14144>
(geraadpleegd op 8 februari 2024).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: *Brugse geplantsoeneerde stadsomwalling* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302193>
(geraadpleegd op 7 februari 2024).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: *Buiten Boeverievest* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/8311> (geraadpleegd op 14 februari 2024).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: *Oud waterhuis* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/82443>
(geraadpleegd op 9 februari 2024).

Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: *Waterpompstation* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/200724>
(geraadpleegd op 14 februari 2024).

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

5.2 Online bronnen

- <http://www.geopunt.be/>
- <https://www.dov.vlaanderen.be/>
- <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/>
- <https://cai.onroerendergoed.be/>
- <http://uurl.kbr.be>
- <https://www.cartesius.be/>
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE
- <https://geoplannen.omgeving.vlaanderen.be/roviewer/?t=7&m=1&category=2>
- www.geologievannederland.nl
- <https://belgica.kbr.be/>
- <https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl>
- <https://www.molenechos.org/molen.php?nummer=1214>
- <https://www.brugge.be/brochure-open-monumentendag-2008>
- <https://www.made-in.be/west-vlaanderen/familiebedrijf-pattyn-doet-strategische-zet-op-het-internationale-schaakbord/>

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.....	10
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gemeentelijk RUP.....	11
Figuur 3. Het fraaie zicht op het voormalige waterpomphuis tussen de grachten (boven) en het minder fraaie zicht op de weinig geïnspireerde naoorlogse stijl ter hoogte van het onderzoeksgebied (onder).....	12
Figuur 4. Inplantingsplan van de geplande toestand.....	13
Figuur 5. De geplande bodemingrepen ten opzichte van de gekende verstoringen.....	14
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2022).	16
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.....	17
Figuur 8. Zicht op de ommuurde stad met stadspoorten en windmolens. Onder: situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het ingekleurde stadsplan van Brugge door Marcus Gerards uit 1563. ...	22
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Sanderus (1641).	23
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Popp (1842-1879). Onder: uittreksel uit de kadastrale legger.	24
Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken (1950-1970).	25
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de orthofoto uit 1969-1979.....	26
Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de orthofoto uit 1990 (boven) en uit 2023 (onder).....	27

<i>Hembyse Archeologie is een handelsnaam van de in 2017 opgerichte vennootschap Hembyse BV.</i>	
<i>Maatschappelijke zetel:</i>	<i>Vogelhoekstraat 25A, 9050 Gentbrugge</i>
<i>BTW:</i>	<i>BE 0677.720.687</i>
<i>IBAN:</i>	<i>BE25890214307282</i>
<i>BIC:</i>	<i>VDSP BE 91</i>
<i>Telefoon:</i>	<i>0032 472 89 97 66</i>
<i>E-mail:</i>	<i>info@hembyse.net</i>
<i>Website:</i>	<i>www.hembyse.net</i>
<i>Sociale media:</i>	<i>https://www.facebook.com/HembyseArcheologie/</i>